

ภูมิหลังและการก้าวสู่ประชาคมอาเซียน

รวบรวมและจัดทำโดย
นางอรณีช รุ่งธิพานนท์
วิทยากรชำนาญการ
สำนักวิชาการ

๑. ภูมิหลัง

สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Association of South East Asian Nations หรือ ASEAN) ก่อตั้งขึ้นโดยปฏิญญากรุงเทพฯ (The Bangkok Declaration) เมื่อวันที่ ๘ สิงหาคม ๒๕๑๐ โดยสมาชิกผู้ก่อตั้งมี ๕ ประเทศ ได้แก่ สาธารณรัฐอินโดนีเซีย มาเลเซีย สาธารณรัฐฟิลิปปินส์ สาธารณรัฐสิงคโปร์ และประเทศไทย ในเวลาต่อมาได้มีประเทศต่างๆ ในภูมิภาคเข้าเป็นสมาชิกเพิ่มเติม ได้แก่ บรูไนดารุสซาลาม สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ และราชอาณาจักรกัมพูชา รวมทั้งหมด ๑๐ ประเทศ ปัจจุบัน มีเพียงสาธารณรัฐประชาธิปไตยติมอร์เลสเตหรือติมอร์ตะวันออกเท่านั้น ที่ยังไม่ได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกของอาเซียน เนื่องจากเป็นประเทศเกิดใหม่ที่แยกเป็นอิสระออกจากอินโดนีเซียและได้รับเอกราชอย่างสมบูรณ์เมื่อวันที่ ๒๐ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๕ แต่ขณะนี้ติมอร์ตะวันออกมีสถานะเป็นผู้สังเกตการณ์ของอาเซียน

อาเซียนก่อตั้งขึ้นเพื่อส่งเสริมความร่วมมือทางด้านการเมือง เศรษฐกิจและสังคม ส่งเสริมสันติภาพและความมั่นคงของภูมิภาค ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างอาเซียนกับต่างประเทศและองค์กรระหว่างประเทศ โดยที่ผ่านมานโยบายและการดำเนินงานของอาเซียนจะเป็นผลจากการประชุมหารือในระดับหัวหน้ารัฐบาล ระดับรัฐมนตรี และเจ้าหน้าที่อาวุโสของอาเซียน การประชุมสุดยอด (ASEAN Summit) เป็นการประชุมในระดับสูงสุดเพื่อกำหนดแนวนโยบายในภาพรวมและเป็นโอกาสที่ประเทศสมาชิกจะได้ร่วมกันประกาศเป้าหมายและแผนงานของอาเซียนในระยะยาว โดยการจัดทำเอกสารในรูปแบบของแผนปฏิบัติการ (Action Plan) แถลงการณ์ร่วม (Joint Declaration) ปฏิญญา (Declaration) ความตกลง (Agreement) หรืออนุสัญญา (Convention) เช่น Hanoi Declaration, Hanoi Plan of Action และ ASEAN Convention on Counter Terrorism เป็นต้น ส่วนการประชุมในระดับรัฐมนตรี (Ministerial Meeting) และเจ้าหน้าที่อาวุโส (Senior Officials Meeting) จะเป็นการประชุมเพื่อพิจารณาทั้งนโยบายในภาพรวม และนโยบายเฉพาะด้าน โดยหารือในรายละเอียดมากขึ้น

สำหรับหน่วยงานที่ทำหน้าที่ประสานงานและติดตามผลการดำเนินงานในกรอบอาเซียนประกอบด้วย

- ๑) สำนักงานเลขาธิการอาเซียน (ASEAN Secretariat) ซึ่งตั้งอยู่ที่กรุงจาการ์ตา ประเทศอินโดนีเซีย มีเลขาธิการอาเซียนเป็นหัวหน้าสำนักงาน (Secretary-General of ASEAN) ซึ่งมีวาระดำรงตำแหน่ง ๕ ปี เลขาธิการอาเซียนคนปัจจุบันคือ ดร.สุรินทร์ พิศสุวรรณ (พ.ศ. ๒๕๕๑- ๒๕๕๖)
- ๒) สำนักงานเลขาธิการแห่งชาติ (ASEAN National Secretariat) เป็นหน่วยงานระดับกรมในกระทรวงการต่างประเทศของประเทศสมาชิกอาเซียน มีหน้าที่ประสานกิจการอาเซียนและติดตามผลการดำเนินงานในประเทศนั้นๆ สำหรับประเทศไทย หน่วยงานที่รับผิดชอบคือ กรมอาเซียน กระทรวงการต่างประเทศ (กรมอาเซียน, ๒๕๕๔ : ๔-๖)

๒. การก้าวสู่ประชาคมอาเซียน

ในปัจจุบัน บริบททางการเมือง เศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งความสัมพันธ์ระหว่างประเทศได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก โดยเฉพาะการขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วของประเทศในภูมิภาคใกล้เคียงคือจีนและอินเดีย รวมทั้งแนวโน้มการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจของประเทศในภูมิภาคอื่นๆ ตลอดจนปัญหาท้าทายความมั่นคงในรูปแบบใหม่ เช่น โรคระบาด การก่อการร้าย ยาเสพติด การค้ามนุษย์ สิ่งแวดล้อม และภัยพิบัติ ทำให้อาเซียนจำเป็นต้องปรับตัวเพื่อให้สามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมระหว่างประเทศ รวมทั้งเพื่อจัดการกับปัญหาท้าทายเหล่านี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประเทศสมาชิกอาเซียนจึงเห็นพ้องว่า ควรมีความร่วมมืออย่างใกล้ชิด เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาศักยภาพในการร่วมมือแก้ปัญหาและความท้าทาย ตลอดจนการสร้างเสริมความเข้มแข็งและอำนาจต่อรองให้แก่ประเทศสมาชิก

ผู้นำอาเซียนได้ลงนามร่วมกันในปฏิญญาว่าด้วยความร่วมมือในอาเซียน ฉบับที่ ๒ (Declaration of ASEAN Concord II) เพื่อประกาศจัดตั้ง “ประชาคมอาเซียน” (ASEAN Community) ภายในปี ๒๕๖๓ (ค.ศ.๒๐๒๐) โดยสนับสนุนการรวมตัวและความร่วมมืออย่างรอบด้านภายใต้ ๓ เสาหลัก คือ ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน (ASEAN Political-Security Community-APSC) ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community-AEC) และประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน (ASEAN Socio-Cultural Community-ASCC) ซึ่งต่อมาผู้นำอาเซียนให้เร่งรัดการรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียนให้เร็วขึ้นอีก ๕ ปี คือภายในปี ๒๕๕๘ (ค.ศ.๒๐๐๘) เนื่องจากโลกเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว จึงจำเป็นที่อาเซียนต้องปรับตัวให้สามารถคงบทบาทนำในการดำเนินความสัมพันธ์ในภูมิภาคและตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง (กรมอาเซียน, ๒๕๕๔ : ๔-๖)

ทั้งนี้ ได้มีการจัดทำกฎบัตรอาเซียน (ASEAN Charter) เพื่อรองรับการรวมกลุ่มเป็นประชาคมอาเซียนและทำให้อาเซียนมีฐานะเป็นนิติบุคคลในฐานะเป็นองค์กรระหว่างประเทศ รวมทั้งเป็นกรอบทางกฎหมายและโครงสร้างองค์กร เพื่อส่งเสริมการดำเนินความร่วมมือระหว่างประเทศสมาชิก โดยมีวัตถุประสงค์ให้อาเซียนเป็นองค์กรที่มีประสิทธิภาพ มีประชาชนเป็นศูนย์กลาง และเคารพในกติกากฎหมายมากขึ้น กฎบัตรอาเซียนประกอบด้วยบทบัญญัติ ๑๓ บท ๕๕ ข้อ ครอบคลุมเป้าหมายและหลักการ สมาชิกภาพ โครงสร้างองค์กรของอาเซียน องค์กรที่มีความสัมพันธ์กับอาเซียน เอกสิทธิ์และความคุ้มกัน กระบวนการตัดสินใจ การระงับข้อพิพาททางงบประมาณและการเงิน การบริหารจัดการ เอกสิทธิ์และสัญลักษณ์ของอาเซียน และความสัมพันธ์กับภายนอก โดยกฎบัตรฉบับนี้มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๑๕ ธันวาคม ๒๕๕๑ เมื่อประเทศสมาชิกครบทั้ง ๑๐ ประเทศ ได้ให้สัตยาบันกฎบัตร (กรมอาเซียน, ๒๕๕๔ : ๗)

● **ประชาคมอาเซียน** ประกอบด้วย ๓ ความร่วมมือหลักที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน คือ

๑. **ประชาคมความมั่นคง** (ASEAN Political-Security Community - APSC) มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ประเทศสมาชิกอยู่ร่วมกันอย่างสงบสันติ มีระบบและกฎเกณฑ์ในการแก้ไขความขัดแย้งระหว่างกันได้ด้วยดี มีเสถียรภาพอย่างรอบด้าน มีกรอบความร่วมมือเพื่อรับมือกับภัยคุกคามทางด้านความมั่นคงทั้งรูปแบบเดิมและรูปแบบใหม่ๆ ที่จะเกิดขึ้น เพื่อให้ประชาชนมีความปลอดภัยและมั่นคงอย่างทั่วถึงกัน

สันติภาพ ความมั่นคง และเสถียรภาพทางการเมืองเป็นพื้นฐานสำคัญต่อการพัฒนาในด้านอื่นๆ ทั้งเศรษฐกิจ สังคม และความมั่นคงของมนุษย์ ประชาคมอาเซียนมุ่งส่งเสริมความร่วมมือเพื่อธำรงไว้ซึ่งสันติภาพและความมั่นคงของภูมิภาคตลอดมา โดยได้มีการลงนามใน เอกสารทางการเมืองต่างๆ อาทิ

(๑) สนธิสัญญาไมตรีและความร่วมมือในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Treaty of Amity and Cooperation : TAC) ปี ๒๕๑๙ ซึ่งกำหนดแนวทางการปฏิบัติในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในภูมิภาคที่มุ่งเน้นการสร้างสันติภาพและความมั่นคง ความเจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจและความร่วมมือระหว่างกัน

(๒) สนธิสัญญาว่าด้วยภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นเขตแห่งสันติภาพ เสรีภาพและความเป็นกลาง (Zone of Peace, Freedom and Neutrality Declaration : ZOPFAN) เมื่อปี ๒๕๑๔ ซึ่งแสดงเจตนารมณ์ของประเทศ สมาชิกที่จะทำให้ภูมิภาคนี้ปลอดจากการแทรกแซงจากภายนอก

(๓) สนธิสัญญาเขตปลอดอาวุธ นิวเคลียร์ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Treaty on the Southeast Asian Nuclear Weapon-Free Zone หรือ SEANWFZ) ปี ๒๕๓๗ ซึ่งห้ามมิให้ประเทศภาคีผลิตครอบครอง ขนย้าย หรือทดลองอาวุธนิวเคลียร์ในภูมิภาค รวมทั้งได้ริเริ่มการประชุมอาเซียนว่าด้วยความร่วมมือ ด้านการเมืองและความมั่นคงในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก (ASEAN Regional Forum – ARF) อันประกอบด้วยประเทศสมาชิกอาเซียน ประเทศคู่เจรจา และประเทศผู้สังเกตการณ์ของอาเซียน ซึ่ง ปัจจุบัน มีประเทศเข้าร่วม ๒๖ ประเทศกับ ๑ กลุ่มประเทศ เพื่อเป็นเวทีในการเสริมสร้างความไว้วางใจกัน ระหว่างประเทศในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก (กระทรวงการต่างประเทศ, ๒๕๕๔)

ดังนั้น เพื่อรองรับการเป็นประชาคมการเมืองและความมั่นคง ประเทศสมาชิกได้ร่วมจัดทำแผนงานการจัดตั้งประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน (ASEAN Political - Security Community Blueprint) โดยเน้น ๓ ประการ คือ

๑) การมีกฎเกณฑ์และค่านิยมร่วมกัน ครอบคลุมถึงกิจกรรมต่างๆ ที่จะร่วมกันทำเพื่อสร้างความเข้าใจในระบบสังคม วัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ที่แตกต่างของประเทศสมาชิก ส่งเสริมพัฒนาการทางการเมืองไปในทิศทางเดียวกัน เช่น หลักการประชาธิปไตย การส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน การสนับสนุนการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคม การต่อต้านทุจริต การส่งเสริมหลักนิติธรรมและธรรมาภิบาล เป็นต้น

๒) ส่งเสริมความสงบสุขและรับผิดชอบร่วมกัน ในการรักษาความมั่นคงสำหรับประชาชนที่ครอบคลุมในทุกด้าน ครอบคลุมความร่วมมือเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงในรูปแบบเดิม ซึ่งหมายถึงมาตรการสร้างความไว้วางใจ เชื่อใจและการระงับข้อพิพาทโดยสันติ เพื่อป้องกันสงครามและให้ประเทศสมาชิกอาเซียนอยู่ด้วยกันโดยสงบสุขและไม่มีความหวาดระแวง นอกจากนี้ ยังขยายความร่วมมือเพื่อต่อต้านภัยคุกคามรูปแบบใหม่ เช่น การต่อต้านการก่อการร้าย อาชญากรรมข้ามชาติ ยาเสพติด การค้ามนุษย์ ตลอดจนการเตรียมความพร้อมเพื่อป้องกันและจัดการภัยพิบัติและภัยธรรมชาติ

๓) การมีพลวัตและปฏิสัมพันธ์กับโลกภายนอก กำหนดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างบทบาทของอาเซียนในความร่วมมือระดับภูมิภาค เช่น กรอบ ASEAN+๓ กับจีน ญี่ปุ่น สาธารณรัฐเกาหลี และการประชุมสุดยอดเอเชียตะวันออก ตลอดจนความสัมพันธ์ที่เข้มแข็งกับมิตรประเทศ และองค์การระหว่างประเทศ เช่น สหประชาชาติ (ดูภาคผนวก)

๒. ประชาคมเศรษฐกิจ (ASEAN Economic Community - AEC) มีเป้าหมายเพื่อให้ประเทศสมาชิกเกิดการรวมตัวกันทางเศรษฐกิจ อีกทั้งยังจะเป็นการอำนวยความสะดวกในการติดต่อสื่อสารและค้าขายระหว่างกัน อันจะทำให้ภูมิภาคมีความเจริญรุ่งเรืองและสามารถแข่งขันกับภูมิภาคอื่นๆ ได้ นอกจากนี้ยังจะเป็นการนำมาซึ่ง การพัฒนาและสร้างให้เกิดความอยู่ดีกินดีของประชาชนในประเทศอาเซียนอย่างทัดเทียม

อาเซียนได้จัดทำแผนงานการจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community Blueprint) ซึ่งเป็นแผนงานบูรณาการการดำเนินงานด้านเศรษฐกิจเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ ๔ ด้าน คือ

๑) การตลาดและฐานการผลิตเดียว โดยจะมีการเคลื่อนย้ายสินค้า บริการ การลงทุน และแรงงานฝีมืออย่างเสรี และการเคลื่อนย้ายเงินทุนอย่างเสรีมากขึ้น รวมทั้งการส่งเสริมการรวมกลุ่มสาขาสำคัญของอาเซียนให้เป็นรูปธรรม โดยได้กำหนดเป้าหมายเวลาที่จะค่อยๆ ลดหรือยกเลิกอุปสรรคระหว่างกันเป็นระยะ ทั้งนี้ กำหนดเป้าหมายให้ลดภาษีสินค้าเป็น ๐% และลดหรือเลิกมาตรการที่มีใช้ภาษี สำหรับประเทศสมาชิกเก่า ๖ ประเทศภายในปี ๒๕๕๓ เปิดตลาดภาคบริการและเปิดเสรีการลงทุนภายในปี ๒๕๕๘ และเปิดเสรีการลงทุนภายในปี ๒๕๕๓

๒) การสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจของอาเซียนโดยให้ความสำคัญกับประเด็นด้านนโยบายที่จะช่วยส่งเสริมการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ เช่น นโยบายการแข่งขัน การคุ้มครองผู้บริโภค สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ นโยบายภาษี และการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน (การเงิน การขนส่ง เทคโนโลยีสารสนเทศและพลังงาน)

๓) การพัฒนาเศรษฐกิจอย่างเสมอภาค ให้มีการพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) และการเสริมสร้างขีดความสามารถผ่านโครงการต่างๆ เช่น ขั้วริเริ่มเพื่อการรวมตัวของอาเซียน (Initiative for ASEAN Integration- IAI) เป็นต้น เพื่อลดช่องว่างการพัฒนาทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศสมาชิก

๔) การบูรณาการเข้ากับเศรษฐกิจโลก เน้นการปรับประสานนโยบายเศรษฐกิจของอาเซียนกับประเทศภายนอกภูมิภาค เพื่อให้อาเซียนมีท่าทีร่วมกันอย่างชัดเจน เช่น การจัดทำเขตการค้าเสรีของอาเซียนกับประเทศ คู่เจรจาต่างๆ เป็นต้น รวมทั้งส่งเสริมการสร้างเครือข่ายในด้านการผลิต/จำหน่ายภายในภูมิภาคให้เชื่อมโยงกับเศรษฐกิจโลก

๓. ประชาคมสังคมและวัฒนธรรม (ASEAN Socio-Cultural Community - ASCC) เพื่อให้ประชาชนในแต่ละประเทศสมาชิกอาเซียนอยู่ร่วมกันภายใต้แนวคิดทางสังคมที่เอื้ออาทรและมีน้ำใจไมตรีที่ดีระหว่างกัน รวมถึงมีสวัสดิการทางสังคมที่ดีและมีความมั่นคงทางสังคมในระยะยาว โดยมีความร่วมมือเฉพาะด้านภายใต้ประเด็นเชิงสังคมและวัฒนธรรมที่ครอบคลุมในหลายๆ ด้าน ได้แก่ เยาวชน การศึกษาและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ สิทธิมนุษยชน สาธารณสุข วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สิ่งแวดล้อม สตรี แรงงาน การจัดการภัยพิบัติ และกิจการพลเรือน เป็นต้น ทั้งนี้

เพื่อรองรับการเป็นประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน ที่มุ่งหวังให้ประชาชนเป็นศูนย์กลางอาเซียนได้จัดทำแผนงานการจัดตั้งประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน (ASEAN Socio-Cultural Community Blueprint) ซึ่งประกอบด้วยความร่วมมือใน ๖ ด้าน ได้แก่

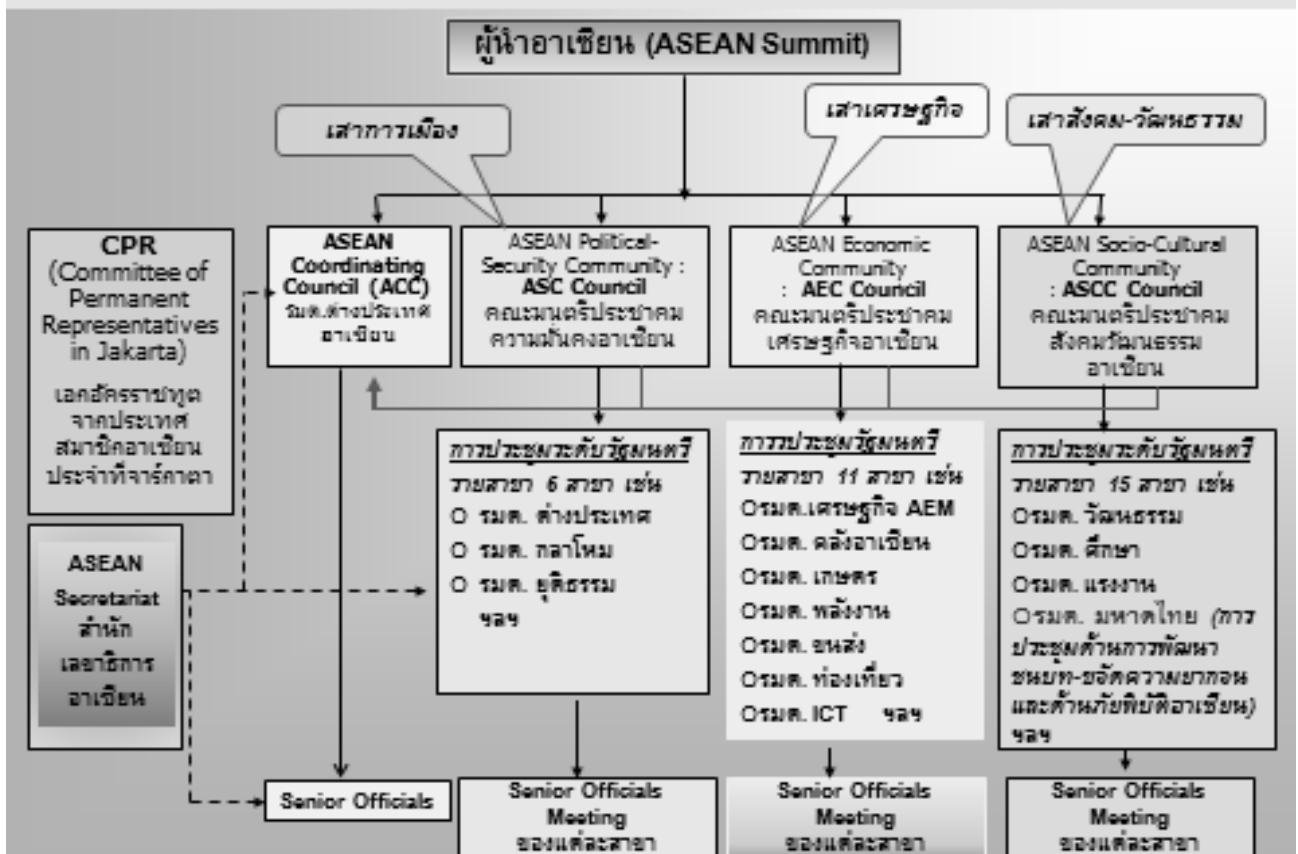
- ๑) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์
- ๒) การคุ้มครองและสวัสดิการสังคม
- ๓) สิทธิและความยุติธรรมทางสังคม
- ๔) ความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม
- ๕) การสร้างอัตลักษณ์อาเซียน
- ๖) การลดช่องว่างทางการพัฒนา

โดยมีกลไกการดำเนินงาน ได้แก่ การประชุมรายสัปดาห์ระดับเจ้าหน้าที่อาวุโส และระดับรัฐมนตรี คณะมนตรีประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน (ASEAN Socio-Cultural Community Council) รวมทั้งการประชุมคณะกรรมการด้านสังคมและวัฒนธรรม (Senior Officials Committee for ASEAN Socio-Cultural Community) (กรมอาเซียน, ๒๕๕๔ : ๘-๑๐)

โครงสร้างของอาเซียน ภายใต้กฎบัตรอาเซียน (ASEAN Charter)

มีผลบังคับใช้ตั้งแต่ 1 มกราคม 2552

● การส่งเสริมความเชื่อมโยงของอาเซียน (ASEAN Connectivity)

อาเซียนมีแนวนโยบายการส่งเสริมความเชื่อมโยงภายในภูมิภาค ซึ่งริเริ่มโดยนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ นายกรัฐมนตรี ช่วงที่ประเทศไทยเป็นประธานอาเซียนในปี ๒๕๕๒ โดยมีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ลดช่องว่างการพัฒนา โดยการกระจายประโยชน์ของการเจริญเติบโตไปยังกลุ่มและชุมชนที่พัฒนาน้อยกว่า รวมทั้งส่งเสริมความสามารถในการแข่งขันของอาเซียน และเชื่อมต่อชาติสมาชิกอาเซียนในภูมิภาคให้เข้ากับประชาคมโลก แนวคิดเรื่องความเชื่อมโยงระหว่างกันภายในอาเซียนจะส่งเสริมให้เกิดการต่อยอดการรวมตัวของอาเซียนและขยายกว้างขึ้นไปยังเอเชียตะวันออก และความเชื่อมโยงในภูมิภาคที่ลึกซึ้งและกว้างขวางขึ้นนี้จะสร้างความเข้มแข็งให้แก่จุดยืนของอาเซียนในฐานะเป็นแกนกลางของภูมิภาคเอเชียตะวันออก และรักษาความเป็นแกนกลางของอาเซียน ซึ่งจะเกิดความเข้มแข็งเพิ่มมากขึ้นจากการบรรลุถึงศักยภาพของความเชื่อมโยงดังกล่าว (สำนักการประชาสัมพันธ์ต่างประเทศ กรมประชาสัมพันธ์, ๒๕๕๔ : ๑๔๓)

จากแนวคิดในการสร้างประชาคมแห่งการเชื่อมโยงนี้ นำมาสู่การกำหนดแผนแม่บทว่าด้วยการเชื่อมโยงอาเซียน (Master Plan on ASEAN Connectivity) เพื่อเชื่อมโยงสมาชิกทั้ง ๑๐ ประเทศ ให้เป็นหนึ่งเดียวในด้านโครงสร้างพื้นฐาน ด้านกฎระเบียบ และด้านประชาชน ที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของอาเซียน แผนแม่บทฯ ดังกล่าว ได้รับการรับรองจากที่ประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ ๑๗ ณ กรุงฮานอย ประเทศเวียดนาม

แผนแม่บทฯ แบ่งออกเป็น ๓ ส่วน คือ

๑) ความเชื่อมโยงด้านโครงสร้างพื้นฐาน ได้แก่ การคมนาคม (การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางบก ทะเลและอากาศ ถนน รถไฟ การขนส่งทางน้ำ ทางทะเล ท่าเรือและการบริการขนส่ง) เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร (การพัฒนานวัตกรรมใหม่ๆทางเทคโนโลยี ความสามารถในการเข้าถึงและการลดช่องว่างทางดิจิทัลของประชาชน) และพลังงาน (ระบบส่งไฟฟ้า ท่อก๊าซอาเซียน ด้านการแจกจ่าย พัฒนา สำรองและแบ่งปันพลังงาน)

๒) ความเชื่อมโยงด้านกฎระเบียบ ได้แก่ การเปิดเสรีและอำนวยความสะดวกทางการค้า การบริการ และการลงทุน ความตกลงในการขนส่งในภูมิภาค พิธีการข้ามพรมแดนและศุลกากร

๓) ความเชื่อมโยงด้านประชาชน ได้แก่ การท่องเที่ยว การศึกษาและวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนอาเซียนมีความเป็นหนึ่งเดียวกันและเรียนรู้วัฒนธรรมของกันและกัน (กองการต่างประเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย, ๒๕๕๔)

๓. จุดแข็งและข้อจำกัดของประเทศสมาชิกอาเซียน

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้วิเคราะห์จุดแข็งและข้อจำกัด/อุปสรรคของประเทศสมาชิกอาเซียนในการเตรียมความพร้อมเพื่อก้าวสู่ความเป็นประชาคมอาเซียนไว้ในตาราง ดังนี้

ประเทศ	จุดแข็ง	ข้อจำกัด/อุปสรรค	ประเด็นที่น่าสนใจ
ไทย	๑. เป็นฐานการผลิตสินค้าอุตสาหกรรมและสินค้าเกษตรหลายรายการรายใหญ่ของโลก ๒. ที่ตั้งเอื้อต่อการเป็นศูนย์กลาง	๑. แรงงานส่วนใหญ่ยังขาดทักษะ ๒. เทคโนโลยีการผลิตส่วนใหญ่ยังเป็นขั้นกลาง	๑. ตั้งเป้าเป็นศูนย์กลางอาเซียนในหลายด้าน เช่น ศูนย์กลางโลจิสติกส์ และศูนย์กลางการท่องเที่ยว

ประเทศ	จุดแข็ง	ข้อจำกัด/อุปสรรค	ประเด็นที่น่าสนใจ
	<p>โครงข่ายเชื่อมโยงคมนาคมด้านต่างๆ</p> <p>๓. สาธารณูปโภคพื้นฐานทั่วถึง</p> <p>๔. ระบบธนาคารค่อนข้างเข้มแข็ง</p> <p>แรงงานจำนวนมาก</p>		<p>๒. ดำเนินงานตามแผนเพื่อปรับตัวสู่ AEC ปี ๒๕๕๓ - ๒๕๕๔ ได้ ๖๔% สูงกว่าเกณฑ์เฉลี่ยของอาเซียนที่ ๕๓% สะท้อนการเตรียมพร้อมอย่างจริงจัง</p>
สิงคโปร์	<p>๑. รายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปีสูงสุดของอาเซียน และติดอันดับ ๑๕ ของโลก</p> <p>๒. การเมืองมีเสถียรภาพ</p> <p>๓. เป็นศูนย์กลางทางการเงินระหว่างประเทศ</p> <p>๔. แรงงานมีทักษะสูง</p> <p>๕. ชำนาญด้านการจัดการทรัพยากรบุคคลและธุรกิจ</p> <p>๖. มีที่ตั้งเอื้อต่อการเป็นศูนย์กลางเดินเรือ</p>	<p>๑. พึ่งพาการนำเข้าวัตถุดิบและขาดแคลนแรงงานระดับล่าง</p> <p>๒. ค่าใช้จ่ายในการดำเนินธุรกิจสูง</p>	<p>พยายามขยายโครงสร้างเศรษฐกิจมายังภาคบริการมากขึ้น เพื่อลดการพึ่งพาการส่งออกสินค้า</p>
อินโดนีเซีย	<p>๑. ขนาดเศรษฐกิจใหญ่สุดในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้</p> <p>๒. ตลาดขนาดใหญ่ (ประชากรมากเป็นอันดับ ๔ ของโลก และมากที่สุดใเอเชียตะวันออกเฉียงใต้)</p> <p>๕. มีชาวมุสลิมมากที่สุดในโลก</p> <p>๖. มีทรัพยากรธรรมชาติหลากหลายและจำนวนมาก โดยเฉพาะถ่านหิน น้ำมัน ก๊าซธรรมชาติและโลหะต่างๆ</p> <p>๗. ระบบธนาคารค่อนข้างแข็งแกร่ง</p>	<p>๑. ที่ตั้งเป็นเกาะและมีลักษณะกระจายตัว</p> <p>๒. สาธารณูปโภคพื้นฐานยังไม่พัฒนาเท่าที่ควร โดยเฉพาะการคมนาคมและการเชื่อมโยงระหว่างประเทศ</p>	<p>การลงทุนส่วนใหญ่เน้นใช้ทรัพยากรในประเทศเป็นหลัก</p>
มาเลเซีย	<p>๑. รายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปีอยู่ในอันดับ ๓ ของอาเซียน</p> <p>๒. มีปริมาณสำรองน้ำมันมากเป็นอันดับ ๓ และก๊าซธรรมชาติมากเป็นอันดับ ๒ ของเอเชียแปซิฟิก</p> <p>๓. ระบบโครงสร้างพื้นฐานครบ</p>	<p>จำนวนประชากรค่อนข้างน้อย ทำให้ขาดแคลนแรงงาน โดยเฉพาะระดับล่าง</p>	<p>๑. ตั้งเป้าหมายเป็น “ประเทศพัฒนาแล้ว” ในปี ๒๕๖๓</p> <p>๒. ฐานการผลิตและส่งออกสินค้าสำคัญที่คล้ายคลึงกับไทย</p> <p>๓. มีนโยบายพัฒนาการผลิต</p>

ประเทศ	จุดแข็ง	ข้อจำกัด/อุปสรรค	ประเด็นที่น่าสนใจ
	วจนร ๔. แรงงานมีทักษะ		ด้วยเทคโนโลยีขั้นสูงอย่างจริงจัง
บรูไน	๑. รายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปีอยู่ในอันดับ ๒ ของอาเซียน และอันดับ ๒๖ ของโลก ๒. การเมืองค่อนข้างมั่นคง ๓. เป็นผู้ส่งออกน้ำมันและมีปริมาณสำรองน้ำมันอันดับ ๔ ของอาเซียน	๑. ตลาดขนาดเล็ก โดยมีประชากรประมาณ ๔ แสนคน ๒. ขาดแคลนแรงงาน	๑. มีความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจใกล้ชิดกับสิงคโปร์ มาเลเซียและอินโดนีเซีย ๒. การขนส่งสินค้าระหว่างประเทศพึ่งพาสิงคโปร์เป็นหลัก ๓. ให้ความสำคัญกับความมั่นคงทางอาหารค่อนข้างมาก
ฟิลิปปินส์	๑. ประชากรจำนวนมากอันดับ ๑๒ ของโลก (มากกว่า ๑๐๐ ล้านคน) ๒. แรงงานทั่วไปมีความรู้-สื่อสารภาษาอังกฤษได้	๑. ที่ตั้งห่างไกลจากประเทศสมาชิกอาเซียน ๒. ระบบโครงสร้างพื้นฐานและสวัสดิภาพทางสังคมยังไม่พัฒนาเท่าที่ควร	๑. สภาพแรงงานมีบทบาทค่อนข้างมากและมีการเรียกร้องเพิ่มค่าแรงอยู่เสมอ ๒. การลงทุนส่วนใหญ่เป็นการรองรับความต้องการภายในประเทศเป็นหลัก
เวียดนาม	๑. ประชากรจำนวนมากอันดับ ๑๔ ของโลก (ประมาณ ๙๐ ล้านคน) ๒. มีปริมาณสำรองน้ำมันมากเป็นอันดับ ๒ ของเอเชียแปซิฟิก ๓. มีแนวชายฝั่งทะเลยาวกว่า ๓,๒๐๐ กิโลเมตร ๔. การเมืองมีเสถียรภาพ ๕. ค่าจ้างแรงงานเกือบต่ำสุดในอาเซียน รองจากกัมพูชา	๑. ระบบสาธารณูปโภคพื้นฐานยังไม่ได้รับการพัฒนาเท่าที่ควร ๒. ต้นทุนที่ดินและค่าเช่าสำนักงานค่อนข้างสูง	มีรายได้และความต้องการสูงขึ้นจากเศรษฐกิจที่โตเร็ว
กัมพูชา	๑. มีทรัพยากรธรรมชาติหลากหลายและอุดมสมบูรณ์ โดยเฉพาะน้ำ ป่าไม้และแร่ชนิดต่างๆ ๒. ค่าจ้างแรงงานต่ำสุดในอาเซียน (๑.๖ USD/day)	๑. ระบบสาธารณูปโภคพื้นฐานยังไม่พัฒนาเท่าที่ควร ๒. ต้นทุนสาธารณูปโภค (น้ำ ไฟฟ้า และการสื่อสาร) ค่อนข้างสูง ๓. ขาดแคลนแรงงานมีทักษะ	ประเด็นขัดแย้งระหว่างไทย-กัมพูชาอาจ บั่นทอนโอกาสการขยายการค้าและการลงทุนระหว่างกันในอนาคตได้
สปป.ลาว	๑. อุดมสมบูรณ์ โดยเฉพาะน้ำ และแร่ชนิดต่างๆ ๒. การเมืองมีเสถียรภาพ ๓. ค่าจ้างแรงงานค่อนข้างต่ำ	๑. ระบบสาธารณูปโภคพื้นฐานยังไม่พัฒนาเท่าที่ควร ๒. พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบสูงและภูเขา การคมนาคมจึง	การลงทุนส่วนใหญ่อยู่ในกลุ่มโครงสร้างพื้นฐาน พลังงานน้ำและเหมืองแร่

ประเทศ	จุดแข็ง	ข้อจำกัด/อุปสรรค	ประเด็นที่น่าสนใจ
	(๒.๐๖ USD/day)	ไม่สะดวกและไม่มีทางออกสู่ทะเล	
เมียนมาร์	๑. มีทรัพยากรธรรมชาติ น้ำมัน และก๊าซธรรมชาติจำนวนมาก ๒. มีพรมแดนเชื่อมโยงจีนและอินเดีย ๓. ค่าจ้างแรงงานค่อนข้างต่ำ (๒.๕ USD/day)	๑. ระบบสาธารณูปโภคพื้นฐานยังไม่พัฒนาเท่าที่ควร ๒. ความไม่แน่นอนทางการเมืองและนโยบาย	การพัฒนาโครงข่ายคมนาคมในประเทศ เชิงรุก ทั้งทางถนน รถไฟความเร็วสูง และท่าเรือ

นอกจากนี้ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้เสนอแนวทางการเตรียมความพร้อมสำหรับประเทศไทย เพื่อก้าวสู่ประชาคมอาเซียนไว้หลายประการ ได้แก่

1. ทำความเข้าใจในเรื่องการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้องตรงกัน
2. สร้างค่านิยมและแนวปฏิบัติร่วมกันของอาเซียนในด้านต่างๆ เช่น ค่านิยมว่าด้วยการไม่ใช้กำลังยึดหลักสันติวิธี และการไม่ใช้อาวุธนิวเคลียร์ในการแก้ไขปัญหาต่างๆ เพื่อสร้างความสงบสันติภายในภูมิภาค
3. เสริมสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางการทหาร เพื่อสร้างความไว้วางใจและป้องกันความขัดแย้งที่รุนแรง
4. เตรียมความพร้อมสำหรับบุคลากรในสาขาต่างๆ อาทิ ภาษาอังกฤษและภาษาท้องถิ่น เนื่องจากอาเซียนใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษากลางในการประสานงาน ส่วนภาษาท้องถิ่นใช้สำหรับการติดต่อสื่อสาร และอำนวยความสะดวกต่อประชาชน และนักท่องเที่ยวของสมาชิก
5. ศึกษาข้อมูลต่างๆ โดยเฉพาะตัวบทกฎหมายของสมาชิกแต่ละประเทศ เนื่องจากมีความแตกต่างกัน เพื่อประโยชน์ในการเสริมสร้างความร่วมมือและป้องกันความขัดแย้งระหว่างประเทศ
6. จัดตั้งสำนักงาน/สำนัก/ส่วนงาน เพื่อดูแลงานรับผิดชอบงานด้านอาเซียนโดยเฉพาะภายใต้องค์กร
7. ศึกษาวัฒนธรรมของสมาชิก โดยเฉพาะประเทศที่มีวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน อาทิ ชาวมุสลิม เพื่อสร้างความเข้าใจและการปฏิบัติต่อประชาชนเหล่านั้นได้อย่างถูกต้อง (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๕๔)

เอกสารอ้างอิง

กรมอาเซียน กระทรวงการต่างประเทศ. (๒๕๕๔). ASEAN Mini Book [ข้อมูลออนไลน์]. สืบค้นจาก http://www.mfa.go.th/asean/asean_web/media/aseanMiniBook.pdf. [๒๐ มกราคม ๒๕๕๕].

กระทรวงการต่างประเทศ (๒๕๕๔). ประชาคมอาเซียน [ข้อมูลออนไลน์]. สืบค้นจาก <http://www.mfa.go.th/asean/ASEAN%20Main.pdf> [๓๐ มกราคม ๒๕๕๕].

กองการต่างประเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย (๒๕๕๔). กระทรวงมหาดไทยกับการรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียน ปี พ.ศ.๒๕๕๘ [ข้อมูลออนไลน์]. สืบค้นจาก http://km.moi.go.th/index.php?option=com_content&task=view&id=๖๕๙&Itemid=2๖ [๒๑ มกราคม ๒๕๕๕].

สำนักการประชาสัมพันธ์ต่างประเทศ กรมประชาสัมพันธ์ (๒๕๕๔). ประเทศไทยกับอาเซียน [ข้อมูลออนไลน์]. สืบค้นจาก http://www.prd.go.th/download/thai_asian.pdf [๒๓ มกราคม ๒๕๕๕].

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (๒๕๕๔). ประชาคมอาเซียน [ข้อมูลออนไลน์]. สืบค้นจาก <http://www.secondary๔๑.go.th/doc/Asian/prachakomAsian.PDF> [๒๓ มกราคม ๒๕๕๕].

ความสัมพันธ์ของอาเซียนกับภายนอกภูมิภาค

ความร่วมมือกับประเทศคู่เจรจา

1. อาเซียน – ออสเตรเลีย
2. อาเซียน - แคนาดา
3. อาเซียน – จีน
4. อาเซียน - สหภาพยุโรป
5. อาเซียน - อินเดีย
6. อาเซียน - ญี่ปุ่น
7. อาเซียน - เกาหลีใต้
8. อาเซียน - นิวซีแลนด์
9. อาเซียน - รัสเซีย
10. อาเซียน - สหรัฐอเมริกา
11. อาเซียน - ปากีสถาน
12. อาเซียน - สหภาพยุโรป
13. อาเซียน +๓ (จีน ญี่ปุ่น และสาธารณรัฐเกาหลี)
14. การประชุมสุดยอดเอเชียตะวันออก (EAS)
15. การประชุมอาเซียนว่าด้วยความร่วมมือด้านการเมืองและความมั่นคงในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก (ASEAN Regional Forum - ARF)

ความร่วมมือกับองค์กรระหว่างประเทศ

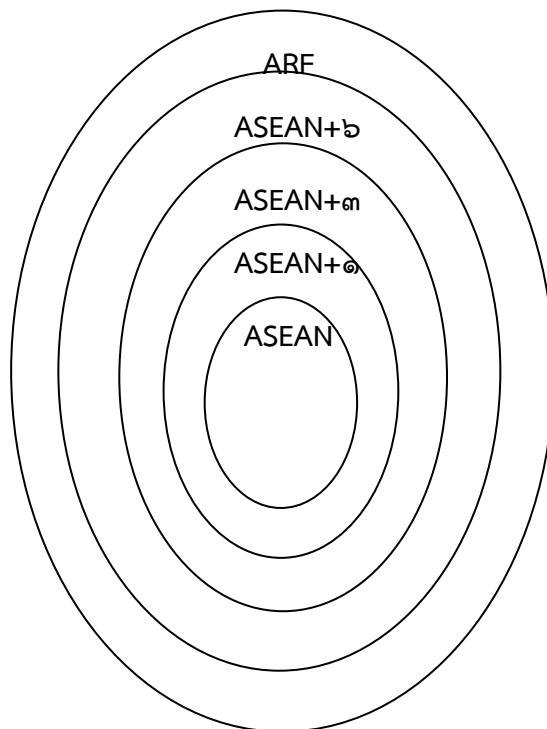
1. สหประชาชาติ (United Nations : UN)
2. สำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (United Nations Development Programme : UNDP)
3. องค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization : UNESCO)
4. คณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งเอเชียและแปซิฟิก (Economic And Social Commission for Asia and the Pacific : ESCAP)
5. ธนาคารเพื่อการพัฒนาเอเชีย (Asian Development Bank : ADB)
6. กลุ่มประเทศอเมริกาใต้ (Andean Group)
7. Asian African Sub-Regional Organizations Conference (AASROC)
8. Economic Cooperation Organization (ECO)
9. German Federal Foreign Office/InWEnt
10. Gulf Cooperation Council (GCC)
11. International Labour Organisation (ILO)

12. MERCOSUR
13. Southern African Development Community (SADC)
14. Shanghai Cooperation Organization (SCO)

ที่มา : <http://www.aseansec.org>

การพัฒนาความสัมพันธ์เพื่อเป็นแกนกลางของสถาปัตยกรรมในภูมิภาค

อาเซียนได้พัฒนาความสัมพันธ์นอกภูมิภาค เพื่อเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างอาเซียนกับโลก โดยอาเซียนได้พยายามที่จะทำหน้าที่เป็นแกนกลางของความสัมพันธ หรือเป็นแกนกลางของสถาปัตยกรรมในภูมิภาค (regional architecture) ซึ่งการขยายกรอบความร่วมมือในรูปแบบนี้ ได้แก่ การประชุมอาเซียน+๑ อาเซียน+๓ (East Asia Community) อาเซียน+๖ (East Asia Summit) และความร่วมมือด้านการเมืองและความมั่นคงในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก (ASEAN Regional Forum : ARF) ประกอบด้วย สมาชิกอาเซียน ๑๐ ประเทศ ประเทศคู่เจรจาของอาเซียน (Dialogue Partners) ๙ ประเทศกับอีก ๑ กลุ่มประเทศ ได้แก่ สหรัฐอเมริกา แคนาดา ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ จีน ญี่ปุ่น สาธารณรัฐเกาหลี รัสเซีย อินเดีย สหภาพยุโรป ผู้สังเกตการณ์พิเศษของอาเซียน (Special Observer) ๑ ประเทศ ได้แก่ ปาปัวนิวกินี และประเทศอื่นในภูมิภาค ๖ ประเทศ ได้แก่ มองโกเลีย สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนเกาหลี ปากีสถาน ติมอร์-เลสเต บังคลาเทศ และศรีลังกา

ที่มา : <http://www.mfa.go.th/internet/document/๖๑3.doc>

http://thepchatree.blogspot.com/2๐๑๐_๐๕_3๐_archive.html